

ULOGA I ZNAČAJ SINDIKALNOG POVJERENIKA¹

UVOD

Od najranijih oblika sindikalnog organizovanja (tridesetih godina 19. vijeka) pa sve do danas, prvenstveni cilj sindikalnih organizacija su bili bolji radni i životni uslovi, veća prava radnika, život dostojan čovjeka.

U prvim godinama stasanja sindikalnog pokreta šeme djelovanja sindikalnih organizacija bile su gotovo istovjetne sa šemama djelovanja političkih partija. Međutim, sindikat za nas mora ostati ono što je njegova stvarna svrha postojanja: organizacija koja štiti ukupne interese radnika.

Ukoliko bi sindikat preuzeo političku ulogu, on bi izgubio ovu svoju posebnu ulogu koju ima. Međutim, kako se političke odluke donose u demokratskim institucijama društva, tako sindikat ne može biti nezainteresovan za kvalitet tih odluka, posebno kada se one tiču interesa radnika. Koristeći institucije demokratskog društva sindikat utiče da te odluke budu kvalitetnije i da odgovaraju interesima radnika.

Sindikat u današnjim uslovima zadržao je svoju primarnu ulogu – ostao je *stalna i trajna demokratska organizacija, koju su stvorili i vode radnici, a čiji je osnovni zadatak zaštita ukupnih interesa radnika.*

Radnici se organizuju u sindikat iz sljedećih razloga:

- Da bi se zaštitili na poslu
- Da bi poboljšali uslove rada
- Da bi kolektivno pregovarali
- Da bi osigurali bolji životni standard
- Da bi obezbijedili pristojnu zaradu za svoj rad
- Da bi živjeli životom dostojnim čovjeka.

FUNKCIJE SINDIKATA DANAS

Kao dobrovoljna organizacija radnika sindikat danas obavlja sljedeće funkcije:

1. **POLITIČKU** – interes i prava sindikata da utiče na politički život društva, na donošenje zakona, ekonomskih, političkih i drugih odluka koje mogu da utiču na položaj radnika.
2. **EKONOMSKU** – uspostavljanje ekonomskog sistema utemeljenog na partnerstvu rada i kapitala kao i na zaštitu konkretnih dnevnih ekonomskih interesa i prava (ekonomska politika, investicije, porezi, uslovi rada, radno vrijeme, zarade, druga materijalna prava.
3. **SOCIJALNU** – stvaranje pravedne i ekonomski cjelishodne socijalne politike i zaštita ugroženih dijelova društva (invalidi rada, nezaposleni demobilisani borci, bolesni, omladina, žene, porodice sa niskim primanjima).

¹ Izlaganje g-dina Selvedina Šatorovića, predsjednika SSOOiO BiH, na seminaru za povjerenike "Da li znamo dovoljno o radnom zakonodavstvu?", 24.11.2010. godine u hotelu Hollywood, Ilidža .uz dodatak koji se odnosi na dio „Sindikalni povjerenik u Kolektivnom ugovoru“.

4. **ZAŠTITNU** – pružanje pravne, materijalne i drugih vidova pomoći članstvu.
5. **OBRAZOVNU** – obrazovanje članstva i aktivista za sindikalni rad, utjecaj na politiku i sistem obrazovanja, prekvalifikacije i stručno usavršavanje radnika.
6. **KULTURNU** – jednake šanse u svim sferama kulture za sve.
7. **POLITIKU PREMA ŽENAMA** – ravnopravnost u pravu na zapošljavanje, zaradu za isti rad, predstavljanje u svim sferama života.
8. **POLITIKU PREMA MLADIMA** – uključivanje mladih u sve oblike sindikalnog obrazovanja.

OSNOVNA NAČELA SINDIKATA

Sindikat počiva na tri osnovna načela prisutna u cjelokupnom razvoju sindikalnog pokreta:

1. **JEDINSTVO** – samo jedinstveni u svim svojim akcijama, počev od osnovne organizacije, preko granskih sindikata objedinjenih u Savezu samostalnih sindikata BiH, sindikati mogu uspješno ostvarivati ciljeve koje su zacrtali. Otuda često parola u sindikalnim govorima i istupima: “ZAJEDNO SMO JAČI”.
2. **NEOVISNOST** – načelo sadržano u svim statutima sindikata. Ukoliko sindikat uistinu želi ostvariti svoje ciljeve, ne smije dozvoliti bilo kakav vid kontrole od strane vanjskih interesa, vlade, poslodavaca, političkih stranaka, religijskih organizacija, lokalnih vlasti ili pojedinaca.
3. **DEMOKRATIČNOST** – intenzivno učešće članova sindikata u svim aktivnostima koje organizacija vodi:
 - Svi dijelovi članstva trebaju biti ravnopravno i potpuno predstavljeni u donošenju odluka
 - Odluke moraju biti izraz volje svih članova
 - Svaki član mora biti poučen o Statutu i Pravilima sindikata
 - Svi članovi moraju imati ista prava i povlastice, iste dužnosti i obaveze
 - Predstavnike radnika u sindikatu trebalo bi u određenim razdobljima tajnim glasanjem birati članstvo, kojemu bi oni trebali biti odgovorni.

ORGANIZACIJA SINDIKATA U BOSNI I HERCEGOVINI

Organizacija sindikata u BiH prilagođena je potrebama članstva organizovanog na sljedećim nivoima:

- Sindikalne podružnice
- Kantonalni odbori
- Granski sindikati
- Savez samostalnih sindikata BiH
- Konfederacija sindikata BiH

ULOGA I ZNAČAJ SINDIKALNOG POVJERENIKA

Težište sindikalnog rada je u sindikalnoj podružnici. U tom radu povjerenici izabrani od svojih članova čine temelj sindikata. Oni su ti koji u svojoj podružnici predstavljaju granski sindikat kome pripadaju. Sindikalni povjerenik je predvodnik ekipe u kojoj svaki član sudjeluje kako može, prema svojim sposobnostima i vremenskim mogućnostima.

Ako jedan sindikat ima dobre povjerenike članstvo će uvijek imati pozitivan stav prema takvoj organizaciji.

Dobar povjerenik predstavlja komunikacionu strukturu čitave organizacije, te je i uloga povjerenika od posebnog značaja za dalji uspješan razvoj i snagu svakog granskog sindikata.

Potrebne karakteristike (osobine) povjerenika

Zbog izuzetne važnosti tog mjesta, povjerenik bi trebao imati i neke konkretne osobine, o kojima bi se prilikom izbora povjerenika trebalo voditi računa:

- Dobar je i odgovoran radnik na zadacima svog radnog mjesta,
- Uživa ugled među radnicima i radnici ga vole,
- Posjeduje određena znanja o sindikatu i ima već neka iskustva iz tog rada,
- Posjeduje odgovarajući autoritet u grupi koju vodi,
- Poštuje demokratska i ljudska prava kao i porodične vrijednosti društva.

Pored ovih osobina povjerenik bi trebao da posjeduje i određene sposobnosti potrebne da se kvalitetno uključi u rad grupe i pitanja o kojima grupa raspravlja. To su:

- ADAPTIVNOST
- KOMUNIKATIVNOST
- KONSTRUKTIVNOST

SINDIKALNI POVJERENIK U ZAKONU O RADU

Član 93.: “Poslodavac, samo uz prethodnu saglasnost federalnog ministarstva nadležnog za rad, može otkazati ugovor o radu sindikalnom povjereniku za vrijeme obavljanja njegove dužnosti i šest mjeseci nakon obavljanja te dužnosti.”

Član 107. govori o potrebi konsultovanja poslodavca sa sindikatom prilikom izrade pravilnika o radu, te da “...sindikalni povjerenik može od nadležnog suda tražiti da nezakonit pravilnik o radu ili neke njegove odredbe oglasi nevažećim”.

SINDIKALNI POVJERENIK U ZAKONU O VIJEĆU ZAPOSLENIKA

U skladu sa članom 108. Zakona o radu Federacije BiH i članovima 21. do 25. Zakona o vijeću zaposlenika poslodavac se obavezno konsultuje sa sindikatom, odnosno sindikalnim povjerenikom, između ostalog i po pitanjima donošenja Pravilnika o radu, planu zapošljavanja, premještaju i otkazu, mjerama u vezi sa zaštitom zdravlja i zaštitom na radu, planu godišnjih odmora, rasporedu radnog vremena...

SINDIKALNI POVJERENIK U ZAKONU O ŠTRAJKU

Član 5. Zakona o štrajku govori o potrebi utvrđivanja poslova koji se ne mogu prekidati za vrijeme trajanja štrajka, te o mogućnosti formiranja arbitraže u slučaju spora povodom toga i učešću sindikalnog povjerenika u ovom postupku: “Arbitraža se sastoji od po jednog predstavnika sindikata i poslodavca, te neovisnog predstavnika kojeg sporazumno određuju sindikat i poslodavac” (član 5., stav 5).

SINDIKALNI POVJERENIK U KOLEKTIVNOM UGOVORU

Član 57. stav 2. „Sindikat je dužan obavijestiti poslodavca o izboru ili imenovanju sindikalnog povjerenika i drugih sindikalnih predstavnika.“

Član 58. stav 1-3. „Poslodavac je obavezan sindikalnom povjereniku, odnosno predstavniku, omogućiti pristup radnim mjestima zaposlenika, u cilju uspješnog ostvarivanja njegove dužnosti, te radi omogućavanja uvida u podatke i isprave u vezi sa ostvarivanjem i zaštitom prava zaposlenika.

Poslodavac je dužan primiti na razgovor sindikalnog povjerenika, odnosno predstavnika, po mogućnosti odmah, ali najkasnije u roku od dva dana.

Poslodavac je dužan u pisanom obliku odgovoriti na svaki dopis sindikalnog povjerenika, odnosno predstavnika, najkasnije u roku od pet dana.“

Član 59. stav 1-4. zaključno sa alinejom 4. „Sindikalni povjerenik, odnosno predstavnik, ne smije biti spriječen ili ometan u obavljanju svoje dužnosti ako djeluje u skladu sa zakonom i ovim ugovorom.

Sindikalni predstavnik dužan je pred poslodavcem da se predstavi odgovarajućom punomoći ili iskaznicom.

Ozljeda sindikalnog povjerenika prilikom obavljanja sindikalne dužnosti i službenog puta u vezi sa tom dužnosti smatra se povredom na radu kod poslodavca.

Poslodavac u osnovnoj školi je dužan da za rad Sindikata osigura bez naknade, sljedeće uvjete:

- prostor i opremu za rad i održavanje sastanaka Sindikata;
- nesmetanu distribuciju novina, letaka, brošura, peticija i drugog informativnog materijala Sindikata, kao i oglašavanje sindikalnih aktivnosti na oglasnim pločama i drugim mjestima;
- sindikalnom povjereniku-predsjedniku sindikalnog odbora škole priznaje se ukupno 4 sata sedmično za obavljanje njegove funkcije na teret poslodavca. Ukoliko je povjerenik iz reda nastavnika od ukupno 4 sata priznaje mu se 2 sata u nastavnoj normi;
- sindikalnom povjereniku-predsjedniku sindikalnog odbora škole i članu sindikalnog odbora škole, poslodavac će, uz naknadu plaće, omogućiti odsustvo sa rada do 5 dana u toku jedne kalendarske godine;“

Član 60. stavovi 1-3. „Poslodavac je dužan sindikalnom povjereniku, odnosno predstavniku, kao i članovima povjereništva sindikata, omogućiti obavljanja sindikalne aktivnosti u radnom vremenu na način i u obimu koji ovisi o organizaciji rada u školi.

Članovi sindikalne podružnice imaju pravo održavati sindikalne sastanke u radno vrijeme vodeći računa da se sastanci organiziraju u vrijeme i na način koji ne šteti djelotvornosti poslovanja škole.

Sindikalni povjerenik, odnosno predstavnik, odnosno članovi sindikalnog povjereništva imaju pravo na plaćeno odsustvo za sindikalne seminare, savjetovanja, konferencije i kongrese u trajanju od ukupno pet dana godišnje.“

Član 61. „Sindikalni povjerenik, odnosno član Kantonalnog odbora Sindikata za vrijeme trajanja mandata, odnosno šest mjeseci nakon isteka mandata, zbog rada u Sindikatu, ne može bez saglasnosti Sindikata škole, odnosno Kantonalnog odbora Sindikata:

- premjestiti na druge poslove i zadatke u školi ili u drugu odgojno-obrazovnu ustanovu,
- odrediti kao tehnološki višak,
- premjestiti na nepovoljnije radno mjesto,
- sniziti osnovnu plaću u okviru istih uvjeta rada, niti pokrenuti disciplinski ili odštetni postupak.,,

Član 62. „Poslodavac se obavezuje da neće svojim djelovanjem i aktivnostima ni na koji način onemogućiti sindikalni rad, sindikalno organiziranje i pravo zaposlenih da se učlane u Sindikat.“

Član 63. „U provođenju mjera zaštite na radu, sindikalni povjerenik ima pravo i obavezu:

- sudjelovati u planiranju za unapređenje uslova rada;
- brinuti o sigurnosti i zdravlju zaposlenih;
- njihovoj zaštiti na radu;
- pozvati inspektora zaštite na radu, ako ocijeni da je to potrebno.“

SINDIKALNI POVJERENIK U STATUTU SAMOSTALNOG SINDIKATA OSNOVNOG OBRAZOVANJA I ODGOJA BOSNE I HERCEGOVINE

Član 14., stav 2: “Radom sindikalne podružnice rukovodi povjerenik sindikalne podružnice”.

Član 26.: “Povjerenik Sindikalne podružnice:

- zastupa i predstavlja Sindikalnu podružnicu;
- snosi odgovornost za provođenje zaključaka Sindikalne podružnice odnosno Skupštine Podružnice i Sindikalnog odbora;
- saziva i rukovodi radom Sindikalne podružnice, odnosno radom Sindikalnog odbora;
- prati ostvarivanje prava zaposlenika – članova sindikata u svojoj podružnici i preduzima potrebne mjere u slučajevima kada se ta prava narušavaju, traži pomoć izvan kolektiva kad to ocijeni potrebnim;
- komunicira sa poslodavcem u svojoj sredini;
- posreduje između Sindikalnog odbora i članstva.

Ako povjerenik Sindikalne podružnice radi suprotno odredbama Statuta i drugih akata organa Sindikata sa bilo kojeg nivoa, Sindikalna podružnica može mu izglasati nepovjerenje, odnosno može se smijeniti odlukom Sindikalnog odbora, ili Kantonalnog povjereništva, na prijedlog jedne trećine članova Sindikalne podružnice, na prijedlog Kantonalnog/Županijskog, odnosno regionalnog odbora, na prijedlog predsjednika Kantonalnog/Županijskog, odnosno regionalnog odbora, kao i na prijedlog predsjednika Glavnog odbora.

ZAKLJUČAK

Sindikat će i u budućnosti ostati interesna, borbena organizacija i društveni pokret reforme. On se mora boriti za jednu drugačiju budućnost, za društvene alternative, za savladavanje socijalno nepravednih i nepodnošljivih odnosa. Sindikat kroz svoj rad mora ponuditi napredne inicijative i za budućnost korisne koncepte kojim će se u praksi potvrditi kao nezaobilazan faktor društva u kojem živimo. Samo jak sindikat, sposoban za provođenje svojih ciljeva je neophodan oporavku našeg društva.

Naravno da nezaobilazno mjesto u cijelom tom procesu zauzima i uloga sindikalnog povjerenika, koji svojim znanjem, zalaganjem i prije svega hrabrošću treba podnijeti teret spona između članstva i organa sindikata s jedne strane i poslovnih struktura s druge strane.

S tim u vezi i u narednom periodu Glavni odbor SSOOiO BiH posebnu pažnju će posvetiti edukaciji sindikalnih povjerenika i njihovom osposobljavanju za što kvalitetnije vođenje socijalnog dijaloga kao i jačanju našeg granskog sindikata i sindikalnog pokreta u cjelini.